

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 577/2017
06.07.2017. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Весне Поповић, председника већа, Лидије Ђукић, Божидара Вујичића, Бисерке Живановић и Снежане Андрејевић, чланова већа, у правној ствари предлагача АА из ..., чији је пуномоћник Милош Станојевић, адвокат из ..., против противника предлагача Републике Србије, коју заступа Виши јавни тужилац у Београду, ради рехабилитације пок. ББ, бившег из ..., ..., одлучујући о ревизији предлагача изјављеној против решења Апелационог суда у Београду Рех ж 129/16 од 22.11.2016. године, у седници одржаној 06.07.2017. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији предлагача изјављеној против решења Апелационог суда у Београду Рех ж 129/16 од 22.11.2016. године, као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ решење Апелационог суда у Београду Рех ж 129/16 од 22.11.2016. године, тако што се одбија као неоснована жалба противника предлагача и потврђује решење Вишег суда у Београду Рех 171/15 од 26.02.2016. године, исправљено решењем истог суда Рех 171/15 од 14.04.2016. године.

Образложење

Решењем Вишег суда у Београду Рех 171/15 од 26.02.2016. године, исправљеним решењем истог суда Рех 171/15 од 14.04.2016. године, усвојен је захтев за рехабилитацију пок. ББ из ..., ..., рођеног ... године у месту ..., преминулог ...1962. године у ..., ..., од оца ВВ и мајке ГГ, па је утврђено да је пресуда Војног суда војне области при команди војног подручја у Пожаревцу Суд бр. 72/45 од 17.05.1945. године, од тренутка њеног доношења ништава и да су ништаве све њене правне последице, а да се рехабилитовано лице пок. ББ из ..., ..., сматра неосуђиваним лицем.

Решењем Апелационог суда у Београду Рех ж 129/16 од 22.11.2016. године, преиначено је решење Вишег суда у Београду Рех 171/15 од 26.02.2016. године, исправљено решењем истог суда Рех 171/15 од 14.04.2016. године, тако што је одбијен као неоснован захтев предлагача за рехабилитацију пок. ББ из ..., ..., рођеног ... године у месту ..., преминулог ...1962. године у ..., ..., од оца ВВ и мајке ГГ, којим

је тражено да се утврди да је пресуда Војног суда војне области при команди војног подручја у Пожаревцу Суд бр. 72/45 од 17.05.1945. године ништава од тренутка доношења, као и да су ништаве све њене правне последице и да се рехабилитовано лице пок. ББ из ..., ..., сматра неосуђиваним лицем.

Против решења другостепеног суда предлагач је изјавила посебну ревизију, због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као изузетно дозвољеној ради разматрања правних питања у интересу равноправности грађана, уједначавања судске праксе, као и ради новог тумачења права.

Чланом 404. став 1. Закона о парничном поступку, прописано је да је ревизија изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија).

Врховни касациони суд налази да су испуњени услови за одлучивање о ревизији у смислу члана 404. став 1. Закона о парничном поступку због потребе за новим тумачењем права, односно Закона о рехабилитацији у погледу правног основа за рехабилитацију.

Из наведених разлога, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу првом изреке.

Испитујући побијано решење на основу члана 420. став 1. и 6. у вези са чланом 408. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“, бр.72/11 и 55/14), на чију примену упућује члан 30. став 2. Закона о ванпарничном поступку, Врховни касациони суд налази да је ревизија предлагача основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности

Према утврђеном чињеничном стању, лице чија се рехабилитација тражи пок. ББ, је пресудом Војног суда војне области Ниш, Већа војног подручја Пожаревац бр. Суд 72/45 од 17.05.1945. године, по оптужници од 26.04.1945. године, на основу члана 14. Уредбе о војним судовима, осуђен као народни непријатељ, на казну тешког присилног рада у трајању од две године, губитак части, права за пет година и конфискацију имовине од 50%. Поступак који је вођен трајао је укупно 21 дан, а пок. ББ је изашао из затвора 19.05.1945. године, два дана после доношења одлуке. На основу наведене пресуде, Срески народни суд у Петровцу донео је пресуду 72/45 од 15.05.1946. године којом је пок. ББ конфискована имовина и то млин-воденица са шест витлова, као и земљиште (више катастарских парцела у катастарским општинама ..., ... и ...).

Одлучујући о захтеву за рехабилитацију пок. ББ, првостепени суд је усвојио захтев са образложењем да су испуњени услови из члана 1. став 2. тачка 3. у вези са ставом 2. члана 1. Закона о рехабилитацији, док је одлучујући о жалби противника предлагача другостепени суд нашао да нису испуњени услови за рехабилитацију пок. ББ, те је преиначио првостепену одлуку и одбио захтев.

По оцени Врховног касационог суда, основано се у ревизији указује да је другостепени суд погрешно применио материјално право када је одбио захтев за рехабилитацију пок. ББ.

Одредбом члана 1. став 1. Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, број 92/2011), прописано је да се овим законом уређује рехабилитација и правне последице рехабилитације лица која су из политичких, верских, националних или идеолошких разлога, лишена живота, слободе или других права до дана ступања на снагу овог закона: 1) на територији Републике Србије без судске или административне одлуке; 2) изван територије Републике Србије, без судске или административне одлуке војних или других југословенских органа, ако су имала или имају пребивалиште на територији Републике Србије или држављанство Републике Србије; 3) судском или административном одлуком органа Републике Србије; 4) судском или административном одлуком војних и других југословенских органа, ако су имала или имају пребивалиште на територији Републике Србије или држављанство Републике Србије.

Ставом 2. члана 1. Закона о рехабилитацији прописано је да право на рехабилитацију има лице из става 1. тачка 3) и 4) овог члана, ако је судска или административна одлука донета противно начелима правне државе и општеприхваћеним стандардима људских права и слобода.

У конкретном случају, да је пок. ББ чија се рехабилитација тражи, био осуђен пресудом Војног суда бр. Суд 72/45 од 17.05.1945. године на основу члана 14. Уредбе о војним судовима, као народни непријатељ, на казну тешког присилног рада у трајању од две године, губитак части, права за пет година и конфискацију имовине од 50%, утврђено је, не на основу те пресуде, већ на основу података у уписнику Војног суда војне области Ниш, Већа војног подручја Пожаревац за 1944/45 годину и уписнику Војног суда – Пожаревац за 1945. годину, што је једино достављено суду од Војног архива уз допис од 25.06.2014. године у коме је напомена да предмет са суђења није пронађен у Војном архиву.

Предлагач АА, рођ. ... године, унука пок. ББ, тврдила је да њему та пресуда никад није достављена и да је извршена само у делу конфискације имовине (о чему постоје бројни писани докази у овом ванпарничном предмету) што је био циљ процеса, јер после пуштања из затвора – 19.05.1945. године, пок. ББ никад није био на издржавању казне тешког присилног рада, већ је све време био код куће. Осим тога, у прилог тврдњи да је процес против пок. ББ вођен само због конфискације

имовине, предлагач АА је доставила суду извод из књиге „...“ чији је аутор ДД, издате 2000. године, према којој је пок. ББ био краљев гардиста, учесник Балканског и Првог светског рата, носилац Албанске Споменице и председник те подружнице по записнику од 14.07.1938. године, затим да је био на Крфу до ... године, а као имућан човек поклатио је звоно великопоповачкој цркви и помагао народу за време рата.

Имајући ово у виду, а руководећи се истражним начелом из члана 13. Закона о рехабилитацији, првостепени суд је затражио податке о пресуди Војног суда и издржавању казне по тој пресуди од више државних органа (Архив Србије, БИА, Архив Београда, Историјски архив Пожаревац, Архив Југославије, Основни суд у Пожаревацу, Основни суд у Петровцу на Млави, Управа за извршење кривичних санкција, Војни архив), међутим, једини подаци који су добијени су подаци о пресуди 72/45 од 17.05.1945. године из уписника Војног суда из Војног архива (достављени у фотокопији).

Када је другостепени суд преиначио првостепено решење и одбио захтев за рехабилитацију пок. ББ навео је да је чланом 14. Уредбе о војним судовима НОВК било прописано да се народним непријатељима имају сматрати: сви активни учесници, четници и припадници оружаних формација у служби непријатеља и њихови организатори и помагачи; сви они који су у служби непријатеља ма у ком виду – као шпијуни, достављачи, курири, агитатори и слично; који су натеравали народ да окупаторима преда оружје; сви они који су издали народну борбу и били у дослуху са окупатором; сви они који се одметну од народне власти и раде против ње; сви они који разарају народну војску или су на други начин помагали и помажу окупатора; сви они који изврше тешке случајеве убиства и пљачке и слично. Осим тога, другостепени суд је навео да обележје бића кривичног дела из члана 14. наведене Уредбе подразумева сарадњу са окупатором у описаним видовима, која је санкционирана и у савременим правним системима и важећем кривичном законодавству, а навео је и да првостепени суд није имао овлашћење да Уредбу о војним судовима вреднује са становишта њене уставности и законитости, посебно не онда када тај пропис својим садржајем не противречи општеприхваћеним стандардима.

Врховни касациони суд је нашао да се не могу прихватити закључци другостепеног суда. Наиме, у ситуацији када се не може извршити увид у садржину пресуде Војног суда 72/45 од 17.05.1945. године, произвољан је закључак другостепеног суда да је пок. ББ био сарадник окупатора, јер то подразумева обележје бића кривичног дела из члана 14. Уредбе о војним судовима за које је осуђен, при чему се другостепени суд није изјаснио да ли је осуђен за све или неке и које „описане видове“ кривичног дела из члана 14. Уредбе. Такође, произвољан је закључак другостепеног суда да је првостепени суд вредновао Уредбу о војним судовима са становишта њене уставности и законитости.

Првостепени суд није вредновао Уредбу о војним судовима на наведени начин, већ је на основу члана 1. став 2. Закона о рехабилитацији, ценио да ли је

судска одлука – пресуда Војног суда 72/45 од 17.05.1945. године донета противно начелима правне државе и општеприхваћеним стандардима људских права и слобода, зато што од тога зависи право на рехабилитацију пок. ББ. Из тих разлога првостепени суд је утврдио да је наведена пресуда донета супротно општеприхваћеним стандардима људских права и слобода из Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, садржаним у члану 7. који предвиђа кажњавање само на основу закона и да се нико не може сматрати кривим за кривично дело извршено чињењем или нечињењем, које, у време када је извршено, није представљало кривично дело по унутрашњем или међународном праву. Овим је прокламовано начело легалитета као општа цивилизацијска тековина којим се штите најзначајније вредности једног друштва, одређен друштвени и правни поредак и основна права и слободе грађана. Поред осталог, овим начелом грађани се штите од самовоље и арбитрерности у кривичном поступку кроз остварење захтева да је само закон извор кривичног права и да у кривичном закону мора да буде одређено понашање које представља кривично дело, као и санкција за извршење тог кривичног дела. У том контексту је првостепени суд закључио да је Војни суд који је донео пресуду против пок. ББ, основан Уредбом о војним судовима којом су и прописана кривична дела, а уредба је подзаконски акт и не може да се уподоби закону ни у једној ситуацији, а посебно не као извор кривичног права. Такође, у члану 6. Конвенције садржани су општеприхваћени стандарди који се тичу права на правично суђење, поред осталог, да о кривичној оптужби одлучује независан и непристрасан суд образован на основу закона и да свако ко је оптужен за кривично дело мора се сматрати невиним док се не докаже његова кривица на основу закона.

Како је пок. ББ осуђен за извршење кривичног дела које је било прописано Уредбом о војним судовима, а не законом, и то од суда образованог истом уредбом, а не законом, то је по оцени Врховног касационог суда правилан закључак првостепеног суда да је та судска одлука донета противно начелима правне државе и опште прихваћеним стандардима људских права и слобода. Стога су испуњени услови прописани чланом 1. став 2. Закона о рехабилитацији, па је првостепени суд правилно применио материјално право када је рехабилитовао пок. ББ, тако што је утврдио ништавост пресуде Војног суда војне области при команди војног подручја у Пожаревцу бр. Суд 72/45 од 17.05.1945. године, као и да су ништаве све њене правне последице и да се рехабилитовано лице сматра неосуђиваним у смислу члана 3. Закона о рехабилитацији.

Из наведених разлога, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу другом изреке на основу члана 420. став 6. у вези са чланом 416. став 1. Закона о парничном поступку.

**Председник већа – судија
Весна Поповић, с.р.**

6

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић